

Η μελισσοκομία σε σχέση με τη νέα Κοινή Γεωργική Πολιτική μετά το 2013

Μάκης Παπαμιχαήλ
Γεωπόνος – Αγροτοοικονομολόγος
Αναπτυξιακή Εταιρία Επαρχίας Λάρνακας

Το θεσμικό οικοδόμημα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) είναι αρκετά περίπλοκο και συχνά ακατανόητο ή ατελές κατά τη γνώμη των άμεσα εμπλεκόμενων, δηλαδή των γεωργών. Πολλοί είναι οι λόγοι που επιφέρουν αυτό τη σύγχυση, με κυριότερο το αντικρουόμενο των στόχων της ΚΓΠ, όπως την προστασία του εισοδήματος του παραγωγού αλλά και λογικές τιμές του καταναλωτή, ανάπτυξη της παραγωγής αλλά και εξισορρόπηση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Συγχρόνως, η Κοινή Γεωργική Πολιτική καλείται να ρυθμίσει με ενιαίους κανόνες τα της κοινοτικής γεωργίας, η οποία από τη φύση της είναι εξαιρετικά διαφοροποιημένη στις διάφορες περιφέρειες της ευρωπαϊκής ηπείρου. Παράλληλα, η ΚΓΠ είναι αποτέλεσμα ζυμώσεων μεταξύ και πιέσεων εκ μέρους τριών διαφορετικών πόλων με εντελώς διαφορετικά συμφέροντα.

Στον πρώτο πόλο συναντάμε τις διάφορες ομάδες παραγωγών που πιέζουν για υψηλότερη στήριξη του τομέα που τους αφορά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι σιτοπαραγωγοί και οι κτηνοτρόφοι. Οι πρώτοι ευνοούνται όταν αυξάνονται οι τιμές του προϊόντος τους, με τους δεύτερους να διαμαρτύρονται για την αύξηση που καταγράφεται σε μια βασική εισροή τους (κόστος). Στο δεύτερο πόλο συναντάμε τους φορολογούμενους πολίτες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικοί σε κάθε αύξηση του κοινοτικού προϋπολογισμού, ενώ πληροφορούνται τη συνεχή στήριξη που τυγχάνουν όσοι δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα, όταν οι ίδιοι δυσκολεύονται επαγγελματικά και βρίσκονται στα πρόθυρα της ανεργίας. Τέλος, στον τρίτο πόλο συναντάμε τους γεωργούς των τρίτων χωρών που βλέπουν το μερίδιό τους στη διεθνή αγορά να συμπιέζεται από τις κοινοτικές εξαγωγές και να θεωρούν ως αιτία επιβίωσης της ευρωπαϊκής γεωργίας την στήριξη που παρέχει στους ευρωπαίους γεωργούς η ΚΓΠ.

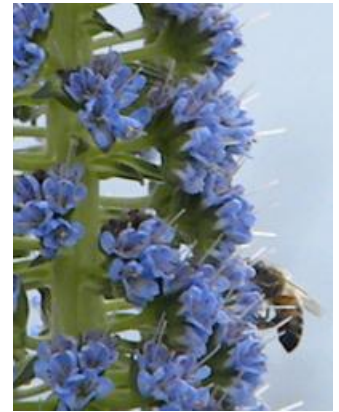
Οι μηχανισμοί της ΚΓΠ είναι δυναμικοί, καθώς μεταβάλλονται συνεχώς, κάτω από τις πιέσεις που δέχονται από τους εμπλεκόμενους πόλους συμφερόντων. Η ΚΓΠ ξεκίνησε στη δυτική Ευρώπη της δεκαετίας του 1960, όπου οι κοινωνίες είχαν καταστραφεί από τον πολυετή πόλεμο και η γεωργία βρίσκονταν σε παραλυσία και δεν μπορούσε να εγγυηθεί την επισιτιστική ασφάλεια. Η αρχική ΚΓΠ έδωσε λοιπόν έμφαση στη βελτίωση της παραγωγικότητας της γεωργίας, ώστε να εφοδιάζονται σταθερά οι καταναλωτές με φθηνά είδη διατροφής και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του γεωργικού τομέα της ΕΕ. Η ΚΓΠ προσέφερε επιδοτήσεις και συστήματα που εξασφάλιζαν υψηλές τιμές στους γεωργούς, παρέχοντας στους γεωργούς κίνητρα για να παράγουν περισσότερο.

Η ΚΓΠ πέτυχε το στόχο της αυτάρκειας στην ΕΕ από τη δεκαετία του 1980 και μετά. Ταυτόχρονα όμως βρέθηκε αντιμέτωπη με διαρκή πλεονάσματα των σημαντικότερων γεωργικών προϊόντων, ορισμένα εκ των οποίων εξαγόταν (με τη βοήθεια επιδοτήσεων), άλλα αποθηκεύονταν και άλλα καταστρέφονταν. Τα μέτρα αυτά είχαν μεγάλο δημοσιονομικό κόστος, στρέβλωναν ορισμένες παγκόσμιες αγορές, ενώ δεν εξυπηρετούσαν πάντοτε κατά τον καλύτερο τρόπο τα συμφέροντα των γεωργών, σε βαθμό που άρχισαν γρήγορα να τα επικρίνουν τόσο οι καταναλωτές όσο και οι φορολογούμενοι. Παράλληλα η κοινωνία άρχισε να ανησυχεί όλο και περισσότερο για την περιβαλλοντική αειφορία της γεωργίας, με τη σύνοδο κορυφής του Ρίο (1992) να αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό γεγονός στις αρχές της δεκαετίας του '90.

Το 1992 είναι ένα έτος σταθμός στην εξέλιξη της ΚΓΠ μιας και η αποτυχία των προηγούμενων προσπαθειών για αποκατάσταση της ισορροπίας της αγοράς καθώς και η ανάγκη για απεμπλοκή των διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων σηματοδότησαν μια σειρά αποφασιστικών αλλαγών με κύρια στοιχεία τη μείωση των θεσμικών τιμών στους τομείς των σιτηρών, ελαιούχων σπόρων και βοείου κρέατος και την εισαγωγή των άμεσων ενισχύσεων.

Για πρώτη φορά στην ιστορία της ΚΓΠ, το 2000, εισήχθησαν συγκεκριμένες περιβαλλοντικές υποχρεώσεις για τους παραγωγούς (Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής), ενώ για πρώτη φορά δόθηκε στα κράτη-μέλη η ευχέρεια να μειώσουν ή και να καταργήσουν τις χορηγούμενες επιδοτήσεις σε περίπτωση που οι παραγωγοί δεν συμμορφώνονταν με τους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής. Παράλληλα, η ΚΓΠ προσανατολίζεται για πρώτη φορά σε δραστηριότητες συμπληρωματικές προς το γεωργικό τομέα (περιβάλλον, μεταποίηση, αγροτουρισμός). Με αυτό τον τρόπο η ΚΓΠ εξελίσσεται σε νέο εργαλείο πολιτικής ανάπτυξης της υπαίθρου. Η έννοια της αγροτικής ανάπτυξης υπερβαίνει κατά πολύ το στενό πλαίσιο της γεωργικής δραστηριότητας και αναφέρεται στην συνολική ανάπτυξη της αγροτικής κοινωνίας και του αγροτικού χώρου.

Το 2003 αποφασίστηκε μια ακόμη πιο ουσιαστική μεταρρύθμιση. Οι ενισχύσεις δε συνδέονται πλέον με την παραγωγή. Οι γεωργοί πρέπει να τηρούν ορισμένα πρότυπα όσον αφορά το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την υγιεινή των φυτών και την καλή μεταχείριση των ζώων. Τέλος, η ΚΓΠ εισήγαγε στα μέτρα της ευρωπαϊκής πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη της περιόδου 2007-2013 ένα τέταρτο άξονα, «τον άξονα LEADER», ο οποίος είναι εμπνευσμένος από την εμπειρία της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER, που έχει ως στόχο την εφαρμογή τοπικών στρατηγικών αγροτικής ανάπτυξης. Πλέον περισσότεροι πόροι θα διατεθούν για την αγροτική ανάπτυξη με τη μείωση των άμεσων ενισχύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και τη διάθεση αυτών των πόρων για τη χρηματοδότηση μέτρων αγροτικής ανάπτυξης, πρακτική γνωστή ως «διαφοροποίηση».

Η καλή κατάσταση του τομέα της μελισσοκομίας είναι ένα ευαίσθητο θέμα, δεδομένου του σημαντικού ρόλου των μελισσών στην επικονίαση. Τα τελευταία έτη, ο τομέας αντιμετωπίζει πρωτοφανή θνησιμότητα των μελισσών, πράγμα το οποίο καθιστά την οικονομική κατάσταση δύσκολη για τους μελισσοκόμους και αποτελεί απειλή για τη βιοποικιλότητα. Τα εθνικά προγράμματα αποτελούν, επί του παρόντος, το μόνο διαθέσιμο εργαλείο για την εν μέρει αντιστάθμιση της απώλειας των μελισσών. Τα κράτη μέλη είναι ικανοποιημένα με τα αποτελέσματα των εν λόγω προγραμμάτων και οι θετικές συνέπειες των μέτρων που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων για τον τομέα αναγνωρίζονται ευρέως από τους μελισσοκόμους.

Το 2010, Ευρωπαϊκό Έτος της Βιοποικιλότητας, ο τομέας της μελισσοκομίας απειλήθηκε σοβαρά σε ολόκληρο τον πλανήτη, με ρυθμό καταγραφόμενων απωλειών από 100 έως 1000 φορές ταχύτερο του συνηθισμένου, ενώ παράλληλα ο τομέας της μελισσοκομίας συνεχίζει να διαδραματίζει στρατηγικό ρόλο στην κοινωνία, παρέχοντας μια δημόσια υπηρεσία περιβαλλοντικής αξίας, με τη μελισσοκομία είναι ένα πολύτιμο παράδειγμα «πράσινης απασχόλησης» (βελτίωση και διατήρηση της βιοποικιλότητας και της οικολογικής ισορροπίας και διατήρηση της χλωρίδας) και ένα υπόδειγμα αειφόρου παραγωγής σε αγροτικό περιβάλλον.

Το 84% των φυτικών ειδών και το 76% της παραγωγής τροφίμων στην Ευρώπη εξαρτάται από την επικονίαση από μέλισσες αναδεικνύοντας την οικονομική σημασία της μελισσοκομίας, που είναι πολύ μεγαλύτερη από την αξία του παραγόμενου μελιού. Η θνησιμότητα των μελισσών αποτελεί επιδεινούμενο πρόβλημα σε πολλές περιφέρειες λόγω της συνεργού επίδρασης διαφόρων παραγόντων, μεταξύ των οποίων οι νόσοι των μελισσών, η μειωμένη ανοσία των μελισσών στους παθογόνους παράγοντες και στα παράσιτα, η κλιματική αλλαγή και σε κάποιο βαθμό η αλλαγή χρήσης της γης, με περιόδους έλλειψης τροφής και τη μείωση των συλλεκτριών μελισσών, καθώς και λόγω της σταδιακής εξάλειψης των μελιτοφόρων φυτικών ειδών και της χρήσης προϊόντων φυτοπροστασίας και μη αειφόρων τεχνικών καλλιέργειας

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή αποφάσισε να αυξήσει τον συνολικό ετήσιο προϋπολογισμό που χορηγείται για τη συγχρηματοδότηση των εθνικών προγραμμάτων σε 32 εκατ. ευρώ ανά έτος για την περίοδο 2011-2013, σε σχέση με το επίπεδο της συγχρηματοδότησης (26 εκατ. ευρώ) που ήταν διαθέσιμο κατά την περίοδο 2008-2010. Η αύξηση αυτή θα επιτρέψει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων

και αποδεικνύει τη δυναμική προσέγγιση της Επιτροπής για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο ιδιαίτερα ευαίσθητος αυτός τομέας. Η συνολική δαπάνη του Μελισσοκομικού Προγράμματος Κύπρου 2011-2013 ανέρχεται σε 699.000€ (50% εθνική συμμετοχή και 50% κοινοτική συμμετοχή).

Στο ευρύτερο πλαίσιο στήριξης του τομέα της μελισσοκομίας, η νέα ΚΓΠ, οφείλει να συμπεριλάβει μέτρα για την ενίσχυση της βιοποικιλότητας (ειδικότερα μέσω της προώθησης μέτρων για τη διατήρηση και αύξηση των εκτάσεων με άνθη), τη μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, τη διαφύλαξη μιας κληρονομιάς αποτελούμενης από εθνικές παραδόσεις και πολιτισμούς που προσφέρουν απασχόληση σε μεγάλο αριθμό ευρωπαϊκών οικογενειών, και τη διαφύλαξη και βελτίωση της ποιότητας και την καλή λειτουργία της αγοράς μελισσοκομικών προϊόντων.

